

ETNOGRAFSKA ZBIRKA SLAVKA ČAMBE IZ ĐURĐEVCA

Osim muzeja kao društvene ustanove, gdje na jednom mjestu možemo vidjeti prikupljene predmete iz bogatoga narodnog života naših predaka, danas pomalo niču i privatne zbirke koje zajedno s muzejima čine jednu zaokruženu cjelinu predočavajući nam narodnu baštinu određenog kraja. Tako je Podravina poznata po privatnim etnografskim zbirkama - Josipa Cugovčana i Željka Kovačića u Sesvetama Podravskim, Đure Zvonara u Šemovcima, Josipa Turkovića u Virju, obitelji Bukovčan u Novigradu Podravskom, Ivana Furdića i Miljenka Grgaca u Đurđevcu - te nizu drugih manjih obiteljskih zbirki koje krase podravske domove. Budući da je većinu podravskoga stanovništva činilo seljaštvo, ove zbirke sadržavaju predmete iz seljačke materijalne kulture. Sama vrijednost pojedine zbirke potvrđena je tek kada nadležni konzervatorski odjel na temelju Zakona o zaštiti i čuvanju kulturnih dobara Republike Hrvatske utvrdi da ima svojstvo kulturnoga dobra. Tek 2003. prikupljeni su i sistematizirani podaci o etnografskim zbirkama u Hrvatskoj prilikom čega je Zbirka Slavka Čambe uvrštena među one koje se ističu većim brojem predmeta i koje se nalaze u tradicijskom ambijentu, te su dostupne posjetiteljima.

Slavko Čamba rođen je 1930. u Đurđevcu gdje je polazio građansku školu nakon koje je ostao na obiteljskom gospodarstvu. Njegov odlazak u vojsku 1950. totalno mu je promijenio život. Na vojnome sudu u Skopju osuđen je zbog "neprijateljske propagande" te osuđen na tri i pol godine zatvora koje je proveo na teškom radu u makedonskim kamenolomima. Nakon povratka u Đurđevac šest je godina bio lišen građanskih prava, ispitivan, privođen i šikaniran od strane tadašnje Udbe. Potom je uspio pobjeći preko granice u Austriju a kasnije mu se pridružuje i supruga sa djecom. Kao emigrant živio je u Beču gdje se zaposlio i dočekao umirovljenje. Punih 25 godina nije ga bilo u domovini, pa ni onda kada su mu umrli roditelji. U Hrvatsku se vratio 1991., nakon što je Hrvatska postala samostalna. Za vrijeme boravka u Beču Čamba se počeo baviti pisanjem. Isprva je počeo u emigrantskim glasilima, a pod pseudonimom se javljao i u podravskom vjerskom listu Podravski zvonici. Nastavio je pisanjem poezije i crtica da bi 1969. u Meinzu objavio zbirku zatvorskih zapisa i poezije. I dalje je pisao, no tek nakon povratka objavio je nekoliko knjiga proze i poezije u kojima govori o zavičaju, životu u emigraciji te političkim i ekonomskim prilikama vremena dok je još boravio u Hrvatskoj.

Po svemu se čini da je Čamba u emigraciji još više zavolio domovinu i svoj rodni zavičaj, što se odrazilo u njegovom nastojanju da oformi svoju etnografsku zbirku. O tome ovako govori: *"Bilo je to 20. rujna 1991. leta dok sem se nakon 25 let vrnol s tuđine doma. Na mojem seljačkom gospodarstvu našel sem od pokonjega joca vu škednu još nekaj stari alatov: kola, pluge, kose, motike i, koje kaj... Bilo mi je žal se to pustiti propadanju pa sem odlučil pretvoriti gospodarske zgrade v muzej. V Evrope sem gledel takove muzeje pa mi je vu glave ostala takova mustra."*

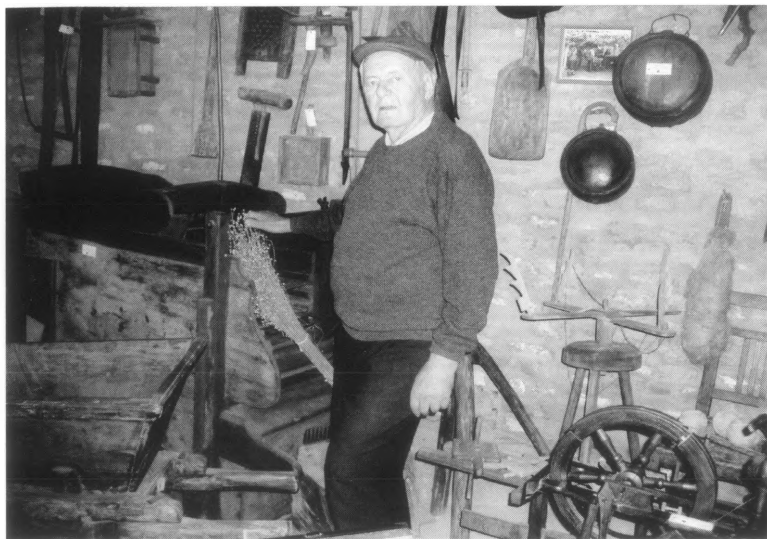
Svih ovih godina Čamba je pribavio blizu tisuću predmeta, najviše otkupima, te nešto manje darovnicama. Većina predmeta prikupljena je u Đurđevcu i širom srednje Podravine, a manji je dio iz Austrije i nekih drugih hrvatskih krajeva. Sve su to izvorni tradicijski predmeti koji su se nekoć koristili u svakodnevnom životu ili su se nalazili u čovjekovu okruženju u kojem je obitavao. Prosječna starost cijele zbirke je oko 80 godina, odnosno, ti predmeti potječu s kraja 19. i iz prve polovine 20. stoljeća. Zbirka je formirana 1992. i stalno se nadopunjuje iako je danas sve teže doći do sačuvanih predmeta. Prikupivši određen broj predmeta Čamba je zbirku predstavio javnosti 2. srpnja 1999. na izložbi u Galeriji Stari grad u Đurđevcu i tom je prigodom izdana brošura s popisom predmeta koje je dotad prikupio. Zbirka je otvorena uz pomoć đurđevačkog Centra za kulturu. Nakon kontakta s etnologinjom-konzervatoricom Anom Mlinar iz Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Zagrebu prišlo se dokumentiranju i vrednovanju zbirke, da bi 2000. ona bila stavljena pod preventivnu zaštitu u svojstvu kulturnog dobra (rješenje Konzervatorskog odjela od 1. IX. 2000.; klasa: UP/I-612-08/00-01/17, urbroj: 532-19-04-00-1/AM/BS).

Čamba o većini predmeta ima zabilježene bitne podatke o nazivlju, godini nastanka, bivšem vlasniku i lokalitetu gdje je predmet pronađen. Postava je posložena po kriteriju korištenja pojedinih predmeta a na većini se nalazi etiketa s osnovnim podacima. Svi eksponati, s obzirom na uvjete, donekle se održavaju i konzerviraju. Budući da je zbirka dostupna javnosti redovito ju posjećuju razne grupe (školska djeca, umirovljenici, izletnici...) a svima je otvorena svake godine tijekom Picokijade, krajem lipnja. On sam vodi posjetitelje kroz zbirku i upoznaje ih s izlošcima i njihovim podacima.

Većina predmeta smještena je u adaptiranom prostoru iza novijega stambenog objekta, točnije, to je gospodarski prostor staroga imanja, bivša staja i štagalj. Dakako da je prostor danas već pomalo i tijesan jer se s vremenom prikupilo predmeta koji zahtijevaju dodatni prostor.

Prvi dio objekta prezentiran je kao spavaća soba s tipičnim inventarom s prve polovine 20 stoljeća. U sobi se nalaze: *postela* (krevet) zvana *fraj* (u njem bi prespavao gost u kući) s *blazinom* (perinom), *vilanom* (plahtom), šest *vankušov* (jastuka) s *vankušnicami* (jastučnicama) posloženih u dva reda i *vilanom* prekrivačem; zatim *postelka* (pomoćni ležaj za djecu koji se podguravao pod krevet), *jara* (manji krevet), *žibica* (zipka), stol *raspirač* sa stolnjakom, dva *kanapeja* (rezbarene klupe s naslonom), stolac s daščanim naslonom, *stolčec* (stolčić) tronožac sa sjedalom u obliku djeteline, dva stolca od šiblja, dva visoka ormara za odjeću, *ladica* (niski ormar, komoda) s poklopcem i jednom ladicom na izvlačenje pri dnu ormara, niska *škerijna* s krovastim poklopcem, na stropu dvije porcelanske lampe, na podu *tebij* (tepih) tkan od starih krpa, zidni sat u ormariću, dva šivaća stroja, *škatula zrcalom* (kutija, u čijem se poklopcu nalazi ogledalo, s pretincima za brijaći pribor i češljeve), veliko zidno zrcalo, slika "Presveto Srce Isusovo", zidno raspelo, mala *svetilnica* (zidna porculanska posuda s likom Svete Obitelji) za posvećenu vodu te niz drugih predmeta koji su niže spomenuti.

Drugi dio obuhvaća prostor bivše *štale* (staje) i *škedna* (štaglja), odnosno, *parme* (sjenika) i *guvna* (gumna, uvoza za kola), koji je sada jedinstvena cjelina, a dočarava nam gospodarski ambijent 19. i početka 20. stoljeća. Svi predmeti vezani su uz proizvodnju ljudske i stočne hrane, način privređivanja, ratarstvo, vinogradarstvo, rukotvorstvo i transport. Dakle, sve ono

Etnograf Slavko Čamba, Đurđevac, rujan 2007., snimila Edita Janković Hapavel

što su ljudi nekad koristili u kućanstvu, poljodjelstvu i obrtu. Veći dio tih predmeta razvrstan je po niže navedenim grupama.

Treći, posebno izdvojen dio zbirke, smješten je na prostoru vrta iza spomenutog štaglja, a čini ga kompleks s kućom, malim dvorištem, bunarom, krušnom peći, *virjanom* (kukuruznjačkom) i kovačnicom. Kuća je niska, drvena, pokrivena slamom. Sagrađena je uglavnom od drveta, to jest *brvenic* (debljih kalanih dasaka), *pocekov* (drvenih pragova po cijeloj dužini i širini kuće) i to od materijala koji je uzet sa sličnoga starog objekta. Zidovi kuće su, kao što rekoah, od debljih dasaka a ne od pletera obloženog blatom, kakvi su bili dio tradicijske gradnje u 19. stoljeću. Više nalikuje na klijet. Kuća se sastoji od jedne prostorije sa zemljanim podom. Stol je priprost, daščan, s nogama u križ. Uz njega su *klopice* (klupe), *kanapej* (ta vrsta klupe ne spada u ovaj ambijent jer potječe iz kasnijeg vremena), stolci s daščanim naslonom, slijedi drvena niska okovana škrinja-sanduk, *jara* (priprosti ležaj sklepan od dasaka) u kojoj je *sejnača* (perina punjena sijenom) i *gujn* (pokrivač tkan od starih krpa), *lajtič* (manji sanduk za brašno), *stolčec* i stolac za obavljanje nužde za nepokretne osobe. Na zidu visi priprosti *zdelnak* (viseća polica za suđe) *z drevenemi zdelami*, *tajneri* i *žlicami*, *obrisačnica* (stalak za ručnik), malo zrcalo i *klinčenica* (vješalica) za odjeću. U kutu je podignuta zidana peć s *jednem rolom* (pećnicom), iako bi bilo bolje da je umjesto nje postavljeno *jognišče* (ognjište). Kućna vrata su široka, kao na klijeti, s drvenom bravom. Uz kuću je *virjan* (kukuruznjak od šiblja) a pod prigradenom nadstrešnicom stoje: *gorička preša*, žrvanj, prskalica na kolicima s drvenim rezervarom, *mlatilka* ili *treblač* (stroj za ljuštenje graha), dvostruka *stopa* za proso i heljdu, *kobila* (naprava s klupom za stezanje držala kod izrade), *kolčeca* (dječja kolica) i *gajba za piščoke* (krovasti poklopac od letvica pod kojim se drže pilići) i nešto raznog alata. Uz kuću je rekonstruirana kovačnica s novosagrađenim ognjištem, tu je *mej* (mijeh), stolna bušilica sa velikim zamašnjakom, te nešto kovačkog i potkivačkog alata. U uglu se nalazi također novosagrađena zidana *kotlenka* (zidano

postolje za kotao s ložištem) koja nema autentičan starinski izgled. Malo dvorište je ograđeno pleterom od šiblja, tu je *zdenec* (bunar; samo nadzemni dio), *tunice* (drvena ograda bunara), *drevena vedrica* (kanta za vodu) i *dreveni kopajn* (valov za napajanje stoke). U sklopu dvorišta postavljen je okrugli golubinjak na stupu, okrugli *brus* (brusni kamen na okretanje) za oštrenje noževa i *klopotec*.

Sakupljene predmete bi mogli razvrstati po različitim kriterijima: po namjeni, po materijalima od kojih su napravljeni, po djelatnostima te nizu drugih. Dakako da kao materijal prednjači drvo, zatim glina, metal, koža i dr. Početi ćemo s **transportom**, odnosno sa zaprežnom opremom: konjska zaprežna kola s rudom u čiji komplet ulaze *doge lojtre* (stranice za prijevoz sijena, žita i slame), *žrd* (dugačka deblja motka koja pritegnuta užetom i lancima učvršćuje voz sijena), *popijnato vožje* (uže za vezanje voza), *maček* (motka za blokiranje kotača na nizbrdici), šumski *vager* (vagir na koji se spreže oprema za izvlačenje trupaca iz šume), zatim *sic* (sjedalo pleteno od šiblja), *hami* (orme), *cugli* (uzde), *nagrlina* (nalazi se oko vrata konja i lancem je zakačena o vrh ruda), *oglavnik* (opasuje glavu konja i zajedno je sa žvalama koje se stavljaju konju u usta), *štrange* (od užeta i od lanca), bič i pribor za timarenje (*kefa* – četka i *česalo* – češagija); zatim kravlja zaprežna kola, *čikojle* (kravlje rudu), *jarem*, veliki *jarem* (za ogrtanje kukuruza), *jarmič* (jaram za jednopreg), *koške* (žičane košare koje se stavljaju kravama na njušku da ne pasu), *brumba* (brnjica koja se stavlja kravi u nos kod vođenja na sajam) i *zvonec* (zvonce za ispašu). Uz spomenuta kola u zbirci se nalaze *sana* (saonice) sa zvoncem i *kales* (kočija) iz 1932. koji je bio vlasništvo veterinara Đure Hodalića iz Đurđevca. Tu treba pribrojiti i plugove *orače*, *pilkače* (plugovi za kultiviranje), *ogrijnače* (plugovi za ogrtanje), *ornice* (kolica za plug) s vagirima, *botka* (kraći štap rašljast na vrhu kojim se čisti plug od korova i zemlje) i *brane* (drljače; drvene i željezne).

Od ostalih **poljoprivrednih strojeva** tu su: *trijer* (stroj za čišćenje žita za sjetvu), mali metalni *trijer* za čišćenje sitnog sjemenja, *veternica* (vjetrenica za vjetrenje žita i graha od pljeve i nečistoća), *repara* (stroj za rezanje stočne repe; drvena i metalna), *sečkara* za kukuruzovinu, travu i slamu, *rujnač* (metalna runilica za kukuruz na okretanje pričvršćena na sanduk) i drveni sijač heljde.

Poljoprivredni alat: *cepi* ili *poldruga bota* (mlatilo za žito), *drošči* (dvije dulje motke za nošenje sijena), *kosice* (srpovi), *dvojroge rasoje* (dvorožne vile za žito), *trojroge rasoje* (za sijeno iza slamu), *štalske rasoje* (željezne stajске vile), *kramp* (savinute vile za istovar stajskog gnoja nasadene na duljem držalu), *kosa*, *voder* (brušnjača s brusom; od kravljeg roga i drvena), *klepec* (čekić za otkivanje kose), *babica* (četvrtasta željezna glavica na kojoj se otkiva kosa), *kosa* za žito s priborom (*ovijača*, *lojtrica*), razne motike, *zobače* (drvene grablje za sijeno i velike za žito), *štubel* (dio šupljeg trupca nasadenog na drvene noge na kojem se mlati žito), *bilega* (drvena naprava za obilježavanje redova za sjetvu kukuruza), *mlatečko rešeto* (rešeto za omlaćeno žito; s rešetkom pletenom od kore i rešetkom od pletene žice), *kukuruzno i šenično rešeto*, *rujnač* (ručna runilica za kukuruz koja se stavlja na ruku), *kosalin* (ručni sjekač za repu i krumpir), *vejača* (drvena lopata za vijanje žita), veliki nož za rezanje kukuruzovine za stelju, naprave za gnječenje kupusa i kuhanog krumpira i *greben* (drveni češalj za čišćenje ražene slame).

Vinogradarska oprema: *kaca*, *vedrejnak-brenčica* (bačvica od 50 lit.), *lakomica* (izdubljena u drvu), *pipa*, *ruljača* (muljača za grožđe), *šprica* (leđna bakrena prskalica), *preša* (drvena, iz 1922.),

škaf, *broždalka* ili *broždalin* (drvena alatka za gnječenje grožđa u kaci; jedna ručno izrađena, druga od račvaste grane na kraju), *baril* (plosnata bačvica za rakiju i za vino), *sumporača*, *ceplarski nož* (nož za cijepljenje), *cuč* (nategača za vino od suhe tikvice dugačaka vrata), *srablivka* (zemljana kantica za vino), drvena brava s ključem, *gorički ključ*, *bat tokač* (drveni čekić za drobljenje voća), mjerač za vino u bačvi, *regec* (drvena čegrtaljka za plašenje čvoraka), *klopotec* (plašilo za ptice koje pogoni vjetar), *gorički stolčec*, *gorička štaka* (štap za starce koji su radili u vinogradu), *goričarska torba*, drvena kutija za čuvanje hrane od miševa u klijeti, *nabijač-broždalin* za jabuke, *cimenta* (limeni baždar za vino i rakiju od 10 lit.) i drveni podupirač za bačve kod istakanja vina.

Posuđe: *cedilnica* (zemljano cjedilo), *čupe za mleko*, *maščenka* (željezna i drvena posuda za mast), *putra* (zemljana posuda za rakiju i za nošenje vode u polje), *maslejnak* (zemljana posuda za maslo), *octenka* (zemljana posuda za ocat), *sirotnak* (manja posuda za cjeđenje sira), *zelejnak* (kaca za kiseljenje kupusa sa *šarafom* za stezanje), *putre* (opletene, staklene), drvena *čebričica* za sir *čebričnak*, *motilnice* (drvene bučkalice za pravljenje maslaca), *škaf* za sir, *dojača* (posuda za mužnju, mužnjača), *moždari* (mužari za usitnjavanje maka i oraha), *ščavnak* (drvena posuda za napoj), korito za šurenje svinja, krušno korito, *kobača* (stalak za korito), *mesalka* (stalak na kojem se u koritu prosijava brašno), veliko kućno korito za pranje, *korice* (malo korito za pranje djece), *strugajna* (okrugla drvena posuda za umivanje), *strugančice* za kruh, *lajtič* (manji drveni sanduk za brašno), *štubel* (izdubljena posuda u šupljem drvu za čuvanje žita), čuture (od suhe tikvice i drvena), *korpica* (obojena košarica pletena od kore), *korpe* od šiblja za kukuruz, slamnata *korpa* za kruh, *kotel* (bakreni kotao), *vaštrok* (limeno korito za pranje), pastirski *kožoli* (čaše od johine kore), veliki željezni lonac za opkuhavanje rublja, okrugli zemljani tiganj i željezni okrugli lonac za ognjište s poklopcem.

Kućanstvo: daska za sječenje mesa, daska za valjanje tijesta, velika *kuvača* za kotao, kuhinjska *kuvača*, *krušna lopata* (lopata za vađenje kruha iz krušne peći), sito za brašno, *šefla*, *sukač* (valjak za tijesto), veliki i mali *špriclin* (naprava za punjenje krvavica i kobasica), drvena preša za *očvirke* (čvarke), *vralka* (separator za odvajanje vrhnja iz mlijeka), metalna kuhinjska vaga, *škeloc* (preklopni nož s rezbarenom drškom), *paserka* (naprava za pasiranje kuhanih rajčica), *pralka* (daska kojom se udara rublje kod pranja na vodi), *pegla* na žar, *brenšlin* (uvijač za kosu koji se zagrijavao na žaru), drveni razbijač oraha, *ribeši* (za tijesto, kupus i repu), drvena, staklena i limena *riflača* (daska s vodoravnim žljebovima na kojoj se trlja rublje), domaći *kuvani sopun*, šivaći strojevi Singer i Moravia, *valača* (stalak za držanje kruha koji je visio o gredi), zidna *klinčenica* (vješalica za odjeću), *obrisačnica* (vješalica za ručnik), *solenka* (drvena izdubljena posuda za sol), *gljiva* (drvena gljiva za krpanje čarapa), *šarajzlin* (žarač), drveni svijećnjak, *ogreblica* (drvena motočica za zgrtanje žara i pepela iz krušne peći), izvezena zidna vrećica za žigice, češljeve i druge kućne potrepštine, *kuvarica* (izvezena zidna krpa), *štokrl* (kuhinjski stolac bez naslona), zemljani *točer* (lijevak), *melinac za prper* (mlinac za papar), *odalica* (drvena dječja hodalica), *sluga* (izuvač za čizme), drveni zidni stalak za cvjetnjak, *vojka* (tanje uže za sušenje rublja s daščicom za namotavanje) te zidna i viseća *petrijolka* (svjetiljka na petrolej).

Proizvodnja platna: *nared* (tkalački stan) sa svim dijelovima (*ničalnice*, *brdo*, *klačnik*, *valek*, *kojnič*, *igle za omot*, *špule*, *sprogle*, *čojnek*, *žobačice*, *šaraf*...), vreteno, *kodela* (kudjelja), *greben* (naprava sa gustim čavlima za fino čišćenje lana i konoplje), *stopa* (naprava za drobljenje stabljika lana

i konoplje), *ril* (željezni češalj na kojem se skidaju sjemenke lana sa stabljike), *trlica* (naprava za tučenje lana i konoplje da vlakno omekša), *kolovrat* (naprava za predenje *povesma* i *kodele*), *cucok* (malo vratilo), drvena izrezbarena *preslica* i *perotnica* (dijelovi kolovrata), *vitel* *z ročicama* (vitao s ručicama za namatanje prediva), *koza* (stalak za vitao; jedan od drva a drugi od deblje rašljaste grane), *klopčenića* (kutija za klupka), *pralčica* (drvena daščica s postranim rupicama kroz koje prolaze niti kod namotavanja) i *rašek*.

Odjeća: crni *štofeni* kaput, *šulec* (muška pregača), *škerlak*, *čizme s trdemi sarami*, *firtli* (ženski niski cipeli s remenom), *kajlače* (drvene klompe za blato), *nafaldane* (naborane) *sukne*, *pocuknenke* (podsuknje), *tušlin* (ženski kratki zimski kaput od crnoga sukna), baršunska bluza, crni, zeleni i *braonasti* (smeđi) *bavel* (veliki sukneni rubac), *fortuni* (pregače), crni i bijeli *ropci* (rupci, marame), *svilnaš* (rubac vezen svilom), *plišenec* (rubac od pliša), *šamija* (rubac s motivima crvenih ruža), *poculica* (ženska kapa) i *ruže* (široka traka s izvezenim motivima crvenih ruža).

Razni predmeti kućnoga gospodarstva: *kluč za seno pukati* (alatka za čupanje sijena), slamnata i drvena košnica, *brus* (brusni kamen na okretanje), *tačke* (drvena kolica s jednim kotačem), *lopatke* (drvene lopatice) za žito i brašno, *vejača* (drvena lopata za snijeg), *maček* (metalna kuka za vađenje potonule kante iz bunara), *tvornica* (drvena naprava za hvatanje tvora, kune i sl.), jednoručna pila, *reme* (vješala za zaklanu svinju), *sančica* (male saonice), šumska sjekira, *stopa* (naprava za drobljenje bundevinih sjemenaka), rezač za duhan, kant-vaga, žrvanj, puška (1900.), *šaltva* (svirale) i tamburica (dječje igračke iz Marije Bistrice), *jegede* (violina), *tambura* (brač), *cimbule* (1900.) i *okarine* (zemljana svirala; 1920.).

Zbirka posjeduje i **obrtnički alat** koji nije sav kompletiran tako da od pojedinih obrta postoji tek pokoji predmet, odnosno alatka. Najbrojniji su kovački i potkivački te *tišlarski* (stolarski) alat. Prvi je smješten u kovačnici, u autentičnom ambijentu. To su: peć, *mej* (mijeh za zrak), *nakovalo* (nakovani), *bati* (čekići), *klešče* (klijesta), potkove, *falpak* (stalak za potkivanje na koji se stavlja noga konja) i drugo. Alat je prikupljen od nekoliko bivših kovača (Palošija i Kolar iz Đurđevca te Biruš iz Kalinovca). Podosta je i stolarskoga alata: *obljajnek* (stolarska klupa), *oblič* (blanje), *obročnak* (alatka za izradu držala), dvoručna pila, četveroručna pila za građu, *šarafige* (stegače), ručni *svedri* (svrdla), *švarba* (bradva), šestar, tesarska biljega, *vinke* (obični kutnik i kutnik za koso rezanje), *kopajnic* (žlijeb za kutni rez) i *keser* (cigansko teslo za dubljenje korita). Slijedi *šustarski* (postolarski) alat (čekić, šest parova drvenih kalupa za izradu cipela, od toga je jedan za br. 50 i jedan je dječji; uzorci raznih vrsta kože, *klinci* – drveni čavlići, čizme, niski radni stol, *škopani* (izdubljeni) *stolčec*, *dreta* – postolarski konac, *kalafujna* – borova smola i željezni stalak za popravak cipela. Od mlinarske opreme nedostaje samo mlin kao objekt. Mlin je na kamen i potječe iz 1913. godine, a prikupljen je i alat za klepanje kamenja (razni čekići *klepci*), *škatula* (sanduk za brašno), *škaf*, *lopatke*, *vreća* (vreće) i velika vaga *zgevihti* (s utezima). Slijede: brijaći pribor iz brijačnice obitelji Prepelec u Đurđevcu (britva, remen za oštrenje britve, *kamen* – stipsa, ogledalo, *češel*, *mašina* – ručna šišalica s drvenim drškama, pumpica za vodu), užarski alat (stroj za pletenje užadi), klobučarski alat (kalupi za šešire i kape), ciglarski alat (kalup za ciglu), bačvarski alat (*štosbank* – bačvarska slačnica), mesarski alat (mesarska vaga đurđevčkoga mesara Jezerčića), gostionički inventar (drvena bačvica za pivo s pumpom za točenje iz bivše gostionice Crnković u Đurđevcu; 1930.), *draksarski* (drvotokarski) alat (*drebank* – tokarilica Weiss und sohn, Wien) i ponešto *škofarskoga* alat za pokrivanje krova

slamom.

Ostali predmeti: *knižica* (molitvenik, poč. 20. st.) bez naslova, (nisu sačuvane početne stranice), kojeg je Rozaliji Matišev (kbr. 441) poklonio kapelan Petar Mihinić iz Đurđevca, *knižica* "Kanižličeva molitvenica" tiskana prema budimskom izdanju od 1813., drveni okrugli svijećnjak (crkveni) pronađen kod rušenja gospodarskih zgrada đurđevčkoga župnog dvora, drvena tintarnica sa dvije staklene posude za tintu i upijačem tinte, sablja, bajoneta, ribički štap s udicom, drvena razulja, jednonožni sklopivi lovački stolac, pištolji i kubure, lula i *duvan-kesa* od svinjskog mjehura, školska pločica i *pisalka* ili *štajn* (pisalica), drveni *pikslin* (pernica), *šilt* (zemljana obrtnička ploča) s natpisom "Blaž Dolencić - lončar" obrubljena s dvostrukim pleterom u crvenoj i zelenoj boji i s malim modelima kantice, zdjele i *konglufenke* (kalup za božićni kuglof), drveni kip sv. Florijana (čuvar kuće od požara koji je stajao u maloj niši na zabatu kuće), vaga za perad (1913.) koju su koristili *piščokari* (nakupci peradi), voštane figure sv. Florijana i sv. Jurja izrađene u medičarskoj radionici obitelji Dolencić, *pilot* (drveni šip) iskopan u Ulici kralja Tomislava prilikom izgradnje gradske kanalizacije koji se nekad nabijao u močvarno tlo radi učvršćivanja terena prije izrade puta ili kakvog objekta, zastava Društva Vojske Srca Isusova posvećena 1907. od strane ondašnjega župnika Josipa Banješa i *mrtvečka* kola (Wien, 1929.) koja su se koristila u Đurđevcu do izgradnje mrtvačnice.

Pokoji predmet iz zbirke, koji nije iz naše tradicijske kulture, vlasnik je nabavio otkupom u Austriji (u Beču, Tirolu i Gradišću): berač kupina i malina, drveno raspelo (1878.), drveni pribor za jelo, sat *kukuvača* (1927.), *tambura* (bugarija, 1969.), berda (1970.), drveni mali kućni bife (1901.), drveno zvono (1930.), drveni tanjur (1865.), lijeva tesarska *švarba* (1830.), bruslač za kosu (1902.), kip Bogorodice (drvo, 1900.), mač, telefon (1942.), jelenski rogovi, krvnička sjekira, *luster* (keramika, 1890.)...

Tijekom godina Slavko Čamba je uspio sakupiti zavidan broj predmeta otkupom, na koje je utrošio poveći novac svoje mirovine. S prikupljanjem je počeo, s obzirom na sačuvanost i brojnost predmeta, relativno kasno jer se "tržište" godinama smanjilo. Većina njegovih izložaka, kao i onih iz ostalih zbirki, prestao se upotrebljavati tijekom prve polovice prošloga stoljeća. Razvojem industrije i gospodarstva počela se javljati razna industrijska roba; alati, strojevi, tekstil, novi materijali i drugo. Stari predmeti počeli su se odbacivati i završavati po tavanima i raznim spremištima, izvan čovjekova vidokruga. Izgradnjom novih stambenih objekata nerijetko su završavali u smeću ili se, što se drvenih predmeta tiče, njima jednostavno ložila peć, dok je dio i propao. Dio onoga što je ostalo sačuvali su pojedinci u svojim manjim zbirkama, ili pak pojedinačno, dok su dio pokupili razni nakupci, šverceri i kolekcionari. Dogodilo se i to da su svojevremeno pojedini đurđevčki predmeti završili u etnografskim zbirkama nekih susjednih naselja. Svojedobno je u Đurđevcu bila oformljena manja etnografska zbirka ali je ona nemarom propala i pokradena. Danas je sve teže naći takve predmete, vlasnici ih nimalo ne vrednuju ili traže za njih velik novac, a ako ih i ne prodaju, svejedno dozvoljavaju da propadnu. Zbog toga Slavko Čamba vrlo jasno govori o Đurđevčanima: "Oni v duše vole svoj zavičaj, ali ne i svoju kulturu; naš seljački svet je zaprt, oni žive za stalno, mekote i gorice, vu njem se skriva zloba, zavist i trač. Mole se Bogu a grešno žive!"

Smještajući Čambinu zbirku među ostale slične u Hrvatskoj, konzervatorica Ana Mlinar je došla do nekoliko zaključaka: većina predmeta je sakupljeno u zavičaju kolekcionara; zbirke u

prosjeku broje 400-2.000 predmeta; smještene su u kući i gospodarskim zgradama; vrlo su rijetko prezentirane, a ako jesu, to je uglavnom amaterska, odnosno vlasnikova postava; najveći broj predmeta nije izložen i neadekvatno je deponiran; ili uopće nemaju ili imaju vrlo malih pisanih podataka o pojedinom predmetu; nemaju preparatorsku, odnosno konzervatorsku skrb za potrebe redovitog održavanja; perspektiva je nedefinirana, često zbog nezainteresiranosti nasljednika, neodgovarajućeg prostora ili stanja u kojem se nalaze; samo su rijetke dobile potporu lokalne zajednice ili države. Prema ovim karakteristikama Čambina zbirka spada među bolje: predmeti su zavičajni, zbirka je brojna, smještena je u autentičnom prostoru, prezentirana je i posjećivana, no mogla bi biti znatno više; postava jest autorova, no mogla bi biti i bolje posložena, međutim, ograničava ju prostor; predmeti se većinom evidentirani i djelomično opisani, ali nedovoljno. Sada dolazimo do bitnoga zaključka, a taj je: zbirci nedostaje veća skrb stručnjaka (preparatora, restauratora), financijska pomoć, promidžba i ostalo. Problem je u tome što je zbirka privatna, pa je od lokalnih vlasti nedovoljno priznata i vrednovana. To se ne može reći za Ministarstvo kulture koje zbirku godišnje financijski podupire, već prema mogućnostima, međutim, to nije ni približno dovoljno. Da bi zbirku trajno sačuvali i postavili na višu razinu nužno je razumijevanje lokalne vlasti da, što je želja vlasnika, preuzme zbirku u svoju skrb ili da o njoj skrbi nadležna ustanova čiji bi je kustosi, konzervatori, etnolozi i slični stručnjaci redovito obilazili i stručno o njoj brinuli. Tada bi zbirka bila trajno sačuvana, adekvatno smještena, stručno vođena i prezentirana i bolje financijski podržavana. Đurđevcu i njegovoj bogatoj povijesti takva zbirka je nužna i potrebna. Kada bi na jedno mjesto prikupili svu materijalnu građu koja se nalazi u ponekim privatnim zbirkama i muzejima imali bi svoj lijepi zavičajni postav. Đurđevac kao grad to i zaslužuje. Sudbina zbirke je danas nedefinirana i neizvjesna; mogućnost opstanka je upitna jer Čambini nasljednici ne žive u Hrvatskoj, a lokalna vlast trenutno nema razumijevanja ni za pomoć, a kamoli za spašavanje zbirke. Velika bi šteta bila dozvoliti da ona propadne. Na kraju treba napomenuti da je ove godine gospodinu Čambi od grada Đurđevca dodijeljena nagrada za životno djelo. Stoga bi bilo paradoksalno da s jedne strane za isto djelo dobije javno priznanje, a s druge ignoranciju.

LITERATURA

1. Ana MLINAR, Etnografske zbirke obitelji Čamba i Bukovčan, Podravski zbornik 2002., Koprivnica, 263-266.
2. Ana MLINAR / Zvezdana ANTOŠ, Upute za čuvanje etnografskih zbirki, brošura, Zagreb 2004.
3. Dokumentacija etnografske zbirke Slavka Čambe
4. Etnografska zbirka Slavka Čambe, brošura za posjetitelje, Đurđevac 2003., nakladnik Turistička zajednica grada Đurđevca
5. Etnografska zbirka Slavka Čambe, katalog izložbe predmeta Čambine zbirke, Đurđevac 2. VII. 1999., nakladnik Centar za kulturu Đurđevac
6. Etnografska zbirka Slavka Čambe, mala preklapna brošura u slikama, Đurđevac 2003., nakladnik Turistička zajednica Koprivničko-križevačke županije
7. Martin MIHALDINEC, Etnografska zbirka Slavka Čambe iz Đurđevca, Hrvatski kajkavski kalendar 2003., Čakovec 2003., 170-172.